ARON COTRUȘ'S POEMS FROM THE PERSPECTIVE OF THE CONNOTATIONS SPECIFIC TO CULTURAL IMAGOLOGY

Lucia Stoicescu
Assoc. Prof., PhD, "Lucian" Blaga University of Sibiu

Abstract: The paper entitled "The Poetry of Aron Cotruș Approached in Terms of the Poetic Connotations Specific to Cultural Imagology" expands upon those symbols and intuitive images related to the concept of cultural imagology. Those symbols are the shepherd, the country, the Romanian folk song, the carols, all subordinated to the national messianic creed. They are all related to the idea of continuity through Cotruș' identification with the Romanian ancestral spirituality. In this way, Cotruș has located us on the axis of myth which symbolizes the never-ending ascent towards perfect spiritual communion.

Keywords: imaginary, cultural imagology, Aron Cotruș, archetypes, Transilvania.

Imagologia culturală însumată organic imaginarului este parte integrantă a marilor arhetipuri ale imaginației. Asemenea lui Blaga și a altor mari poeți, muntele, șesul, vatra și țara reprezintă arhetipuri majore care încarcă poezia românească cu valoare, sens și universalitate. Lucrarea va analiza fiecare dintre aceste arhetipuri, urmărind evidențierea unor calități naționale ce caracterizează sufletul și spiritul românesc.

În mod special, arhetipul țara prin exponenții săi de frunte, de la Petru Opincă la Horea și Eminescu, încarcă poezia lui Cotruș cu ceea ce Crohmălniceanu numea ″mesianismul social″.

Din volumul de poezii ″Mâine″ răzbat accente de solidarizare cu desmoșteniții istoriei în speță cei din vatra Transilvaniei :

Transilvania, îndărătnică și idolatră
prin mișcare ce țipă și latră
ne-a crescut pe sălbatica-i vatră,
În scutece de piatră
la X de flăcări și cremene
nimeni în primejdii cu noi să nu semene.

Această introducere cu accente puternice postmoderniste ne ajută să identificăm din punct de vedere metodologic o abordare adecvată temei, care prin sintagma imagologie culturală ne trimite spre foarte recente preocupări interpretative românești și nu numai. Ca urmare, analiza poeziei lui Cotruș urmărește evidențierea unor trăsături caracteristice poporului român, care însă transcend spațiul național și ne proiectează în universalitate. Aceste trăsături sunt : dârzenie, curaj, tenacitate și nu în ultimă instanță sensibilitatea reflectată în doine și colinzi.

Transilvania ne apare animată de un psihism românesc aparte datorită altoiului social și cultural care a generat o rezistență pe măsura ″virtuților dinamice esențiale″[1] ale fiecărui român. Sintagma împrumutată de la Bachelard sugerează cu prisosință universalitatea trăirilor românești. Ele sunt statornice, puternice, dar ancorate în universalitate. Dat fiind această situație românul poate fi abordat ca evidențiindu-se ca parte integrantă a inconștientului colectiv încărcat atât cu conștiința valorii de sine, cât și cu voința de a învinge obstacole aproape insurmontabile.

[1] Bachelard, G., Dreptul de a visa, Editura Univers, București, 2009, p. 84

BDD-A23139 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:00 UTC)

Poezia ″Ofrandă valahă″ se distinge ca un veritabil exercițiu de voință colectivă. Expresionismul imaginilor are o elocvență viguroasă și prin el poezia seamănă cu un veritabil discurs ″despre metoda pentru voința de a învinge″[2].

Energia lăuntrică a românilor ca forță colectivă se constituie din referirea la Transilvania ca o ființă vie, ″îndărătnică și idolatră/prin mișcare ce țipă și latră″. Asocierea Transilvaniei cu sintagma ″sălbatica-i vatră″, reprezentare specifică imagologiei culturale, ne dezvăluie un poet activ, care prezintă fidel totul, ținând seama de adevăruri sociale de necontestat.

Ca un veritabil artizan, Cotruș alege materia potrivită asprimii viziunii sale. ″Scutece de piatră″, ″cremene″, asociat cu ″zeci de flăcări″ reflectă modul în care lumea materiei este fidelă voinței poetului, lăsându-se modelată conform nevoilor estetice și profund umanitariste în același timp. Versul ″nimeni în primejdii cu noi să nu semene″ sugerează o calitate aproape mesianică încărcată de profunzime și eroism.

Poezia ″Horia″ reprezintă o altă pagină de eroism, de istorie și geografie umană. Forța incisivă a versurilor rezidă din dinamismul și patosul cuvântului. Selecția cuvintelor nu trădează imaginația unui poet dur, ci a unui poet care se identifică cu istoria aspră a Transilvaniei. Horia simbol al răzvrătirii românilor din Ardeal este ″țăran de cremene″ ce despică istoria în două :

de jos
te-ai ridicat drept, pietros, viforos,
pentru moți
pentru cei săraci și goi, pentru toți…
și-ai despicat în două istoria
țăran de cremene
cum n-a fost altul să-ți semene,
Horia!

In această strofă, prin eroismul lui Horea, sporește înălțimea sa naturală și morală. Adjectivele ″drept, pietros, viforos″, împreună cu versul ″n-a fost altul să-ți semene″ îl transformă pe erou într-un simbol al forței și tenacității.

Ultima strofă ne dezvăluie, prin forța incisivă a cuvintelor, filosofia poporului român, și anume voința de a lupta cu prețul vieții pentru un bine colectiv:

uriaș domn
pe-al adâncurilor noastre sfâșiat somn,
pe-al răzmerițelor roșu praznic -
mai roșivei oare vreodată năpraznic,
acestui neam, viața și istoria -
tu,
munte,
al vrerilor noastre celor mai crunte,
Horia?!

Sintagmele ″uriaș domn″, ″răzmerițelor roșu praznic″, ″pe-al adâncurilor noastre sfârșit somn″ și ″mai rosi-vei oare vreodată năprasnic / acestui neam – viața și istoria″ crează împreună o amplă imagine intuitivă care ne obligă să vibrăm cu mare intensitate. ″Roșu″, ″roși-vei″ sugerează cromatic istoria sângeroasă a Transilvaniei.

Pe un plan diferit încărcat cu puternice conotații morale și spirituale, cuvintele ″neam″, ″vatră″, ″istorie″ și ″Horia″, un timp al pildelor de sacrificiu, individuale și colective, se transmit cititorului care vibrează și se identifică cu imaginile create.

[2] ibidem, p. 84

BDD-A23139 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:00 UTC)

Întreaga poezie poate fi interpretă din perspectivă bachelardiană (deci universal valabilă), ca ″o lecție de energie a destinului″[3]. Prin Horia, poporul român a învățat să accepte curajos destinul. Din această perspectivă, roata pe care a fost martirizat reprezintă, în accepția criticului Simion Mioc ″spațiul imaginarului cotrușian″.

Revenind la poezia Horia structura arhetipală muntele este asociat direct cu figura acestui erou, iar prin faptul că el se identifică cu întreg Ardealul eroul ajunge să simbolizeze istoria aspră, aproape sacră, a acestei părți a pământului românesc.

Identificarea poetului cu istoria Ardealului este reprezentată ca ascensiune în poezia ″Către cer″ :

O, munte, munte! Ascunziş de foc, de aur, de gheţare,
cu orice pas ce-l fac pe cărăruile-ţi prăpăstioase şi haine,
flămând de mine însumi şi stingher,
parcă mă urc biruitor, cu câte-o treaptă tot mai sus în mine,
prin întunericul, pe munţii arşi de imne, către cer!

Ascensiunea, în ciuda obstacolelor, este posibilă, deoarece străbunii moralității și ai eroismului, asemenea lui Horia, sălășluiesc în fiecare din noi. Pentru a-i aduce la suprafață, pentru a lupta ca memoria involuntară și timpul să nu-i macine, poetul, și prin el fiecare din noi, trebuie să urmeze un itinerariu spiritual complex bazat pe stima de sine, stima și mândria națională că aparținem unui popor de excepție.

În prima parte a poeziei, relația pământ-munte-foc este metaforic pusă în valoare, căci ″muntele″, simbol al întunericului geologic este ″de foc″. Dar acest foc al adâncurilor sugerează și impulsurile și convulsiile vieții morale care se naște. Interiorul uman, ″ascunziș de foc / de aur, de ghețare″, nu poate fi biruit decât ascensionându-l, ″prin întunericul, pe munții arși din mine″. Și totuși, trăsăturile întunecoase a acestui itinerariu fac loc luminii. Ea este sugerată printr-o structură de o spiritualitate unică specific românească esențializată în structura nominală ″către cer″. Este vorba de un traseu spiritual prin care descoperim comuniunea cu istoria, cu noi înșine, cu umanitatea în ansamblul său. Pământul nu este doar în relație cu focul ci și cu sângele care simbolizează sacrificiul uman. Pământul transilvănean este udat de sângele celor care l-au apărat.

În poezia intitulată ″Ai noștri sunt acești munți″ răzbat și alte reprezentări ce țin de imagologia culturală și anume ″doina″:

De-acest mănos pământ dacoroman,
cine-ar putea, mai mult ca noi, să spuie c-al lui e?!
Cine l-a arat
din începutul vremurilor, neîncetat?
cin l-a sămănat?
cine i-a fost slugă și stăpân?
care dintre neamurile vechi și noi
au îngropat în sânul lui atâți eroi?
a cui doină de veacuri pe-aicea plânge?
cin l-a apărat mai dârz de-al năvălirilor puhoi
și l-a adăpat de-atâtea mii și miliarde de ori,
cu sânge
și sudori
ca noi?!

Doina sugerează metaforic lirismul sufletului românesc încărcat cu virtuțile sale naturale. Încercând să descoperim conotațiile cotrușiene care răzbat din această poezie și care

[3] Bachelard, G., Dreptul de a visa, Editura Univers, București, 2009, p. 115

BDD-A23139 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:00 UTC)

contribuie la conlucrarea forțelor energizante ale doinei suntem copleșiți de tonurile suferinței ce emană din doine. Doinele sunt colorate cu ″sânge și sudori″, generate de al ″năvălirilor puhoi″. Mănosul pământ dacoroman apărat cu sânge și sudoare este expresia continuității noastre. Din această perspectivă titlul poeziei ″Ai noștri sunt acești munți″ sugerează nevoia poporului român de a trăi ceea ce Bachelard numea ″dinamica înălțării în continuitatea ei″[4].

Aceeași idee a continuității prin identificarea cu spiritualitatea ancestrală autohtonă reverberează și în poezia ”Peste creste ude”. Urmând traseul schițat de mitul mioritic, o altă reprezentare ce ține de imagologia culturală, ciobanul lui Cotruș se poziționează pe axa mitului într-o mișcare ascensională ”pe căi ce se curmă”:

io, cioban lunatic cu piept de jeratic, ce sa ma mai fac pe varful sarac?! viscolele latra
prin copaci, prin piatra.
ai vantului cani m-au muscat de mani. asprul vremii
lup m-a muscat de trup
mi-au ramas merinde doine si colinde pe pustii poteci
sprezapezi de veci ce sa ma mai
fac pe varful sarac, pe varful sarac?!

Din aceste versuri răzbat disperarea și tragismul condiției ciobanului, redate metaforic prin ”viscolele latră”, ”ai vântului câni”, ”asprul vremii lup”. Extrem de șocantă este imaginea intuitivă a stihiei atenuată în plan estetic prin doinele și colindele care îl proiectează pe cioban în eternitate. Această idee este redată metaforic prin structura nominală ”zăpezi de veci”.

Zăpezile, muntele de cremene și foc, ambele sugerează în plan estetic ideea perenității noastre. Cotruș, mesajerul unei mitologii stihiale se hrănește ”din sânii grei de întuneric și de flăcări ai furtunii / Fulgere ce luminează drumuri cu răscruci la orice pas -neîntrerupt”.

Pasul, mersul neîntrerupt se configurează într-o veritabilă explozie verbală în poezia lui Cotruș intitulată ”România”. Versul ordonează mesajul într-o retorică a nevoii de împlinire a destinului neamului în următoarele versuri:

mai violent, mai ne-împăcat
ca lepra ori ca ciuma
Mă chinuie și-acuma
Mă chinuie, mă sfâșie mereu,
Îmi izbește carnea, creierul aprins:
vor fi oare vane,
Durerile-ți, sforțările supraumane
O neam al meu!

Mesianismul național este dublat de voluntarismul estetic al lui Cotruș de a continua să spere, să dorească, să inspire o voință care este mai presus de durere, de chinul năprasnic ce-l macină. Structura nominală ”sforțări supraumane” sintetizează voința supremă întinsă la maximum pentru împlinirea destinului românesc de libertate și demnitate națională.

În ultima strofă din aceeași poezie se regăsește aceeași voință, de data aceasta, de regenerare:

o flacără mai splendidă ca toate
In mersul vast
Tumultos,
Sublim,
Biruitorul marș al omenirii...
Mugi-va ca o mare furioasă
Viața multitudinară pretutindeni.

[4] Bachelard, G., Dreptul de a visa, Editura Univers, București, 2009, p. 114

BDD-A23139 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:00 UTC)

Urmând linia trasată de Bachelard în studiile sale estetice afirmăm că această poezie ne sugerează elementele conceptuale împrumutate de la Svedenborg ale ”regenerării ființei umane prin voință”[5]. Cotruș face din acest concept ceea ce Bachelard numea ”speranța propriei voințe”[6]. Această speranță identificată de noi în spațiul unei viziuni estetice încărcate cu valori poetice excepționale ”solidifică”[7] ființa poetului proiectând-o în verticalism. Această interpretare se desprinde din profunzimea imaginilor care ne inspiră și ne conferă convingerea că în ciuda oricăror slăbiciuni de natură socială sau politică, Cotruș a rămas credincios crezului său artistic de a-și servi nația cum s-a priceput el mai bine.

Bibliografie

Bachelard, Gaston, *Dreptul de a visa*, (București: Editura Univers, 2009), 84-116
Cotrus, Aron, *Poezii*, vol.II, (Timișoara: Editura de Vest, 1991), p. 200 - 403

[5] Bachelard, G., Dreptul de a visa, Editura Univers, București, 2009, p. 115
[6] ibidem, p. 115
[7] ibidem, p. 116

BDD-A23139 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:00 UTC)